

Posudek školitele na diplomovou práci Elišky Těšinové
Básnické vidění I.A.Bunina (Na základě rozboru povídek)
ÚSVS, 2007

Diplomantka předložila rozbor několika povídek Ivana Bunina se zaměřením na poetiku a kompozici jeho textů jako základ interpretace. Zkoumá prostředky a postupy fonetické, hláskovou instrumentaci, sémantickou platnost asonancí a aliterací, rovněž rytmická schémata. Uskupení hlásek, distribuce vokálů a frekvence konsonantů vyjadřují emoce, nálady, prožitky, imitují zvuky. Autorka tedy uznává a ve výborných a poučených analýzách dokazuje expresivní hodnotu zvuků, symbolickou platnost hlásek, existenci jakýchsi fonetických metafor, které spolu s rytmickou konstelací přispívají k vytváření osobního stylu I.Bunina. Text s takovou hudební polyfónií představuje pečlivě prokomponovaný útvar, v němž jsou jazykové prostředky užity přesně, úsporně a promyšleně, tedy způsobem, který charakterizuje struktury básnické. Z analýzy tak vyplývá, že základem Buninovy prózy jsou prvky básnické.

Diplomantčina analýza představuje Bunina jako mistra slohu v pojetí téměř klasickém. Autorka si všímá zvučnosti slov, jejich hudební a citové hodnoty, konstatuje sémantizaci hláskových uskupení: fonémy jsou tak vázány přímo na mimojazykovou zkušenost a realitu, sdělení je tlumočeno nejenom slovy, ale i některými zvukovými rysy. Sémantizováno je všechno: každá hláska, uskupení fonémů, slovo a jeho struktura, každá čárka ve větě má svůj význam. Autorka konstatuje jako důležitý rys jazykové výstavby silnou tendenci k enumeracím, např. mnohonásobnou atribuci k jednomu substantivu a zkoumá funkci tohoto prostředku, který nepochybně souvisí se zálibou v popisnosti a ikonické statickosti, vyžadující maximální přesnost. Enumerace se týkají adjektiv, substantiv, posílena je tak nominálnost, potlačen pohyb. Rozbory v diplomové práci ukazují Buninovy povídky jako hodně statické, postavy nebo fakty nejsou zkoumány ve vývoji, dějovost je často jakoby vytknuta před začátek narace, vysunuta, odsunuta, Bunin si vytváří prostor pro své detailní dokonalé popisy, kresbu postav, interiéru, krajiny, přírody, počasí. Jeho svět je složen z předmětů přesně rozestavených v prostoru, nikdy ne v čase. Bunin neumí nebo spíše nechce příliš zobrazovat pohyb, je ovšem skvělý pozorovatel, popíše přesně třeba oči koní, světlo lampy, ale i křik ptáků nebo skřípání písku pod kroky. Přitom všechny objekty popisu jsou vždycky označeny, definovány s naprostou přesností a detailní věcností.

Diplomantka pochopila, že prezentace příběhu je většinou statická, ale že významné je vnitřní napětí, proto při popisu syžetu a kompozice zkoumá vztah téma a napětí, motivika a

napětí. Na napětí se podílí pro Bunina charakteristický princip protikladu realizovaný na všech úrovních, silné kontrasty, až drastické. Při rozboru zjišťuje autorka v povídkách obvykle dvě linie: **senzualistickou**, (smyslové vnímání vnějšího světa, krajiny, přírody, prostředí, počasí atd.) především vizuální (vjemy optické), neuvěřitelně bohatou barevnou škálu (např. v povídce *Zimní sen záplava barev* na pozadí ostrého slunce - jako by chtěl to slunce zastavit), dále zvuky, vjemy sluchové a také vjemy taktilní (hmatové, dotykové); vedle senzualismu je tady linie **zvnitřnělá**, vnitřní hlasy, vnitřní řeči postav (jak se situace a události odrážejí ve vědomí lidí). Přitom Buninův senzualismus neznamena jen reakci na vnější podněty, není vzbuzován tím, na co se dívá pouze zvenčí, ale do okolního světa, hlavně přírody, se autor ponořuje, prožívá ho všemi smysly (expresionistická snaha překonat vnějškovost skutečnosti). Nad krásami světa projevuje Bunin až nábožné nadšení, jako by se stával věřícím. Ovšem lid vnímá víc než střízlivě, často s odporem (strašná vesnická chudoba, divoká mužická hrubost), tady je skoro beznadějný pesimista; nemilosrdný je ovšem k panstvu i k inteligenci (její život je vyumělkovaný a ničemný).

Autorčina analýza obsahuje významné podněty k dalšímu rozpracování, např. zjištění, že většina obrazů má u Bunina vizuální základ a že metaforika není nijak silně zastoupena, protože obraznost je dána vizuálním pohledem. Rusko, aniž by bylo jakkoliv idealizováno, je předmětem estetizace, je to estetický objekt vnímaný mimo čas. Bunin bývá identifikován s pojmem „nostalgie“, ovšem ve většině povídek nejde o nostalgickou vizi, ale o sociálně-psychologické charakteristiky prostředí a postav. Právě rozbor tohoto fenoménu v diplomové práci poukazuje na básnickou a filozofickou dimenzi Buninova díla. Typický lokus, usadba, je kouzelný prostor, v němž se mohou odehrávat i pohádkové věci, zároveň vyvolává, inspiruje milostné pocity, erotiku, ovšem Bunin zdaleka není jen „usaděbný pejzažista“, jak bývá nazýván. Vnější podnět, aktualizovaný pamětí, otvírá přístup k vizuální stránce, zároveň to, co viděl, zažil, **překračuje** právě estetizací a myšlenkovým nábojem, v němž ovšem nezaznívá metafyzika. Tato dualita pohledu bude předmětem dalších analýz. Zatím je důležité, že diplomantka nevidí v Buninově slohu jen brilantní cvičení v hláskové instrumentaci, ale významovou hloubku.

K Buninovi je třeba si cestu najít a diplomantka ji hledá. Domnívám se, že Bunin nežije v žádném konkrétním –ismu, ani v impresionismu (v něm dochází ke splývání obrysů, ovšem u Bunina jsou kontury zcela přesné), ani v expresionismu (tady vadí, že jádrem expresionismu je chaos), ani v secesi (ta má výraznou ornamentalizaci, dekorativnost, ilustrativnost), ani v naturalismu (spojnicí by mohla být vitalita a prvky brutality). Solitér Bunin je do značné míry tradicionalista s vazbami na ruskou klasiku (na Puškina a Čechova), na symbolismus a

také na lidovou slovesnost. Diplomantce se podařilo dešifrovat využití folklórního syžetu, motivů, jazyka jako prostředků parodizace ruské mentality, ruského lidového hrdiny s jeho žvanivostí, leností a zápecnictvím se zaměřením až na revoluci (Jemelja). Tuto povídku napsal Bunin v r. 1921 už v emigraci v Paříži v těžkém období opuštěnosti. Její název zřejmě poukazuje na to, kdo v revoluci zvítězil jako údajně nejchytřejší. V povídce Zimní sen bych podtrhla dynamismus erotiky, která se v Buninově obvyklém paralelismu (smrt – erotické naplnění) stává dominující. V povídce V některom carství bych viděla pád nadřazenosti patriarchálního pořádku – ten je nabourán vpádem individua nižšího sociálního rangu. Zároveň tato povídka prezentuje důležitý pro Buninův narativní styl model dvou odlišných rovin neočekávaně propojených, s různým typem vztahu ke světu: dva různé dějové režimy na sebe narážejí, prudká změna situace znamená pro čtenáře otřes, napětí, tajemno. Právě principům narativní techniky bude v budoucnu věnována široká pozornost. Historie interpretací Bunina je v práci doložena dostatečně různorodými materiály, které autorčin naprosto samostatný způsob práce neovlivnily.

Diplomová práce Elišky Těšinové potvrzuje nejenom autorčiny výborné znalosti z oblasti artikulační a akustické fonetiky, syntaxe, lexikologie a stylistiky ruštiny, ale hlavně její pozoruhodnou schopnost analýzy literárního textu od jeho formálně jazykového ztvárnění až po dimenze básnicko-filozofické.

Práci hodnotím známkou výborně a doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 28. srpna 2007

Doc. Dr. **K. Chlupáčová**, CSc.